

NÖDVATTENPLAN FÖR ESLÖVS KOMMUN

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR EN NÖDVATTENSITUATION I ESLÖVS KOMMUN

Innehåll

1. Inledning	4
Eslövs vatten – fem planer under samma paraply.....	5
Syfte och mål med en nödvattenplan	6
2. Definitioner	7
3. Om nödvatten	9
4. Avgränsning	10
5. Ansvar inför, vid och efter en nödvattensituation	11
Gemensamt ansvar för Eslövs kommun och VA SYD	11
Före en nödvatteninsats.....	12
Under en nödvatteninsats	12
Efter en nödvatteninsats	12
Kommunens ansvar	13
Före en nödvatteninsats.....	13
Under en nödvatteninsats	14
VA SYDs ansvar (VA-huvudmannens ansvar).....	14
Före en nödvatteninsats.....	15
Under en nödvatteninsats	15
Starta och avsluta nödvatteninsats	15
Efter en nödvatteninsats	16
Verksamhetens och privatpersoners ansvar	16
Före en nödvatteninsats.....	16
Under en nödvatteninsats	18
6. Principer för nödvattenutställning	19
Hur mycket nödvatten levereras och hur levereras vattnet?	19

För vem och vad är nödvatten avsett?	19
Vem prioriteras vid en nödvatteninsats?	19
Var levereras nödvatten?	20
Säkerhet, bemanning och bevakning vid utställningsplatser	21
7. Hur går en nödvatteninsats till?	22
Vad händer vid en nödvatteninsats?	22
Första dygnet	22
Kommande dygn	23
8. Nödvattenresurser och -materiel	24
Generellt om resurser och materiel	24
Brandposter och vattenkiosker	24
Materiel hos VA SYD	24
Materiel hos Eslövs kommun	25
VAKA och andra resurser	25
9. Avsluta en nödvatteninsats	26
10. Kommunikation	27
VA SYD:s kriskommunikation vid en nödvattenhändelse	27
Eslövs kommuns kriskommunikation vid en nödvattenhändelse	27
11. Beslut och revidering av nödvattenplan	29
12. Relaterade dokument	30
13. Lagstiftning för nödvattenplanering	31
Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV	31
Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, LEH	31
Socialtjänstlag (2001:453)	32

1. Inledning

I en situation då dricksvatten inte kan distribueras via det vanliga vattenledningsnätet måste kunder med kommunalt vatten istället förses med så kallat nödvatten. Nödvatten distribueras på ett resurskrävande sätt, till exempel genom att vattentankar körs ut, och en nödvattensituation innebär därför att vattenanvändningen behöver begränsas till det allra nödvändigaste, framför allt till dryck, matlagning och viss hygien.

En större nödvattensituation innebär därför ofta en stor och plötslig omställning, både för privatpersoner och för verksamheter, och detta behöver det finnas en beredskap för. Inom ramen för Eslövs kommuns och VA SYDs krisberedskapsarbete ingår det därför att förbereda och planera inför en eventuell nödvattensituation genom att ha en gemensam nödvattenplanering.

Nödvattenplaneringen för Eslövs kommun består av detta dokument, Nödvattenplan för Eslövs kommun, samt de rutiner och kartmaterial som behövs för att hantera en nödvattensituation. Nödvattenplaneringen kan användas både vid kris och vid en mindre störning som innebär ett avbrott i dricksvattenleveransen, till exempel vid en planerad vattenavstängning.

Nödvattenplaneringen omfattar situationer som berör anslutna kunder inom kommunens verksamhetsområde för dricksvatten i det geografiska området Eslövs kommun.

Nödvattenplaneringen är framtagen i samarbete mellan Eslövs kommun och VA SYD.

Eslövs vatten – fem planer under samma paraply

Eslövs kommuns nödvattenplan är en del av projektet Eslövs vatten. Genom Eslövs vatten tar VA SYD och Eslövs kommun ett gemensamt helhetsgrepp kring Eslövs vatten. I planerna samarbetar parterna för att ta hand om vattnet i kommunen. Det handlar om att sjöar och vattendrag ska må bra, att kommunens invånare ska ha tillgång till dricksvatten och att kunna ta hand om regnvatten på ett sätt som minskar risken för skador vid stora regn/skyfall.

Planerna är:

- Dagvatten- och översvämningsplan – Antogs av kommunfullmäktige 2020
- Sjö- och vattendragsplan - Ingår i Naturplan
- Nödvattenplan - Färdigställs 2023
- Vattentjänstplanen – Arbetet påbörjat, färdigställs 2025
 - VA-utbyggnadsplan
 - Vattenförsörjningsplan



Syfte och mål med en nödvattenplan

Syftet med nödvattenplaneringen är att skapa förutsättningar för att en nödvatteninsats ska gå att genomföra på ett så ordnat och effektivt sätt som möjligt.

Syftet med detta dokument, Nödvattenplan för Eslövs kommun, är att klargöra ansvar och arbetsfördelning mellan framför allt Eslövs kommun och VA SYD avseende nödvatten. Den beskriver även övergripande principer för hur nödvatten distribueras och vem som nödvatten är avsett för. Den ska därmed fungera som en översiktlig handbok innan, vid och efter en störning i dricksvattendistributionen. Planen ska kunna ligga till grund för kommunikation om nödvatten innan, under och efter en nödvattensituation.

Syftet med att planera för en nödvattendistribution är även att klargöra den övergripande planen för hur Eslövs kommun och VA SYD effektivt ska kunna upprätthålla samhällets skyddsvärden vid en störning i dricksvattenproduktionen.

Målet är att Eslövs kommun och VA SYD tillsammans ska kunna leverera nödvatten till i första hand samhällsviktig verksamhet och hushåll. Med hjälp av nödvattenplanen ska detta kunna ske på ett så tids-och resurseffektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt.

2. Definitioner

Nödvatten = dricksvatten som inte distribueras via vattenledningssystemet utan på andra sätt, till exempel genom att vattentankar sätts ut.

Nödvattenförsörjning – nödvattenförsörjning används vid avbrott i ordinarie dricksvattenförsörjning, och baseras på att vattentankar körs ut och ställs upp i det berörda området.

Reservvatten – dricksvatten som kommer från en alternativ källa, exempelvis från ett annat vattenverk), men som distribueras via vattenledningssystemet.

Samhällsstörning – en samhällsstörning är ett samlingsbegrepp som innefattar alla de händelser och företeelser som hotar eller skadar det som är skyddsvärt i vårt samhälle. Det kan vara olyckor och kriser som kommer plötsligt och som ganska snabbt går över.

Samhällsviktig verksamhet – med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet (definition av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) från 2020).

Utställningsplats – plats där nödvatten ställs ut, till exempel i tankar och där hushåll och verksamheter kan hämta en begränsad mängd vatten.

Central utställningsplats – större utställningsplats som används i början av en nödvattensituation eller om mycket stora områden är utan vatten.

VA-huvudman – den instans som ansvarar för den kommunala va-anläggningen. Detta innefattar bland annat vattenverk, reningsverk och ledningsnät.

Vattenkiosk – plats där det går att hämta vatten som inte är avsett för mänsklig förtäring.

VAKA – en nationell vattenkatastrofgrupp som kan ge stöd till dricksvattenaktörer, miljökontor, räddningstjänst, andra kommunala

funktioner, regioner, länsstyrelser och centrala myndigheter som drabbats eller kan komma att drabbas av akuta händelser som påverkar dricksvattenförsörjningen.

Verksamhetsområde – ett geografiskt område där va-huvudmannen i kommunen är ansvarig för att tillhandahålla vattentjänster.

Verksamhetsområde inrättas där vattentjänster, till exempel dricksvatten, inte kan ordnas av den enskilde utan behöver ordnas genom en allmän anläggning. Verksamhetsområde fastställs av kommunfullmäktige i en kommun.

VMA – viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett varningssystem som används för att varna och informera allmänheten i samband med olyckor och risker för olyckor.

3. Om nödvatten

Nödvatten är dricksvatten som distribueras på annat sätt än genom det ordinarie ledningsnätet. Begreppet signalerar att det handlar om en situation som innebär någon form av samhällsstörning. Det kan betyda att tillgången till vatten är begränsad, saknas helt i ledningsnätet eller att det är förorenat och det inte går att koka bort föroreningen.

En nödvattensituation kan handla om en mindre driftstörning som innebär att ett antal fastigheter, till exempel en gata eller ett kvarter, är utan vatten. Men det kan också vara en större störning såsom en större läcka där hela eller en stor del av en ort är utan dricksvatten i ledningarna. Hur organisationer, verksamheter och privatpersoner behöver agera beror på storleken på störningen men även var den sker och vilka som drabbas.

Vid en mindre störning kan det gå snabbt att få ut vatten till berörda fastigheter. Är avbrottet stort kan det däremot ta längre tid innan alla har tillgång till vatten. Eftersom distribution av vatten på andra sätt än via ledningsnätet är mycket resurs- och tidskrävande är den mängd vatten som är tillgänglig vid en nödvatteninsats mycket begränsad.

Därför är det viktigt att alla, både verksamheter och privatpersoner, har en egen beredskap inför en nödvattensituation. Ju bättre förberedda privatpersoner och verksamheter är inför en nödvattensituation desto större möjlighet har samhället att hjälpa de som inte haft samma förutsättningar att förbereda sig.

4. Avgränsning

Nödvattenplanen omfattar de områden som har kommunalt dricksvatten, det vill säga de delar av kommunen som ligger inom så kallat verksamhetsområde för dricksvatten. Övriga fastigheter, med till exempel egen brunn, omfattas inte av denna plan.

När det saknas vatten i ledningarna innebär det att andra system inte heller fungerar. Det går till exempel inte att spola i toaletter. Denna nödvattenplan omfattar inte lösningar för toalettfrågan.

Volymen av dricksvatten som levereras vid en nödvattensituation är mycket begränsad. Det finns därför endast vatten för människors grundläggande behov; framför allt för att dricka, till att laga mat och för viss personlig hygien.

Nödvatten är inte avsett för djurs behov. Ansvaret för djurs välbefinnande åligger djurägaren. Verksamheter, såsom till exempel industrier, kommer inte att heller att förses med nödvatten, även om de är beroende av vatten för att kunna upprätthålla sin produktion.

Störningar i dricksvattenförsörjningen kan innebära att det finns vatten i ledningsnätet men att det är förorenat. Nödvattenplaneringen utgår från att vattnet som i dessa fall finns i dricksvattennätet, inte går att koka för att uppnå dricksvattenkvalitet. Om vattnet går att koka går i stället information om kokningsrekommendationer ut till hushållen.

Planen omfattar inte heller reservvattendistribution då vatten tas från en annan källa men fortfarande distribueras med det ordinarie ledningssystemet.

5. Ansvar inför, vid och efter en nödvattensituation

Ansvar vid en nödvattensituation utgår ifrån principerna för svensk krishantering. Dels finns det frågor som Eslövs kommun och VA SYD har ett gemensamt ansvar för och dels sådant som respektive organisation har ansvar för. Det finns även frågor som privatpersoner eller verksamheter har ansvar för.

Det svenska krishanteringssystemet, och som också är grunden för vid en nödvattensituation, bygger på tre grundläggande principer som alla aktörer behöver förhålla sig till:

Ansvarsprincipen innebär att den aktör som är ansvarig för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar vid en krissituation.

Likhetsprincipen innebär att verksamheten under en kris i så stor utsträckning som möjligt ska fungera på liknande sätt som under normala förhållanden.

Närhetsprincipen innebär att en kris ska hanteras där den inträffar och av de som är närmast berörda och ansvariga.

Gemensamt ansvar för Eslövs kommun och VA SYD

Storleken på störningen i dricksvattendistributionen avgör på vilket sätt en nödvatteninsats behöver genomföras. Både i förberedelser inför och under en större nödvattensituation kommer Eslövs kommun och VA SYD att arbeta tätt tillsammans samt ha en förmåga att samverka med andra aktörer.

Det är därför ett gemensamt ansvar att skapa förutsättningar för ett samarbete. Det är även ett gemensamt ansvar att informera privatpersoner och verksamheter om vikten av egen beredskap gällande vattenförsörjning.

Vid en större störning i dricksvattendistributionen, där många verksamheter och människor drabbas, ska Eslövs kommun och VA SYD aktivera sina respektive krisorganisationer. Detta för att snabbt och effektivt kunna påbörja och fullfölja en nödvatteninsats.

Före en nödvatteninsats

Nödvattenplan

Eslövs kommun och VA SYD har ett gemensamt ansvar för att ta fram, utvärdera och uppdatera nödvattenplanens olika delar. Detta dokument, Nödvattenplan för Eslövs kommun, bör ses över minst en gång per mandatperiod och i översynen kontrolleras att ambitionsnivå och ansvarsfördelning före, under och efter en nödvatteninsats fortfarande är aktuell.

Övningar

Kommunen och VA SYD har ett gemensamt ansvar för att ta fram en utbildnings- och övningsplan och genomföra lämpliga aktiviteter i syfte att öka förmågan att utföra en nödvatteninsats. Dessa aktiviteter kan genomföras både aktörsvis och/eller i samverkan.

Centrala utställningsplatser för hushåll

I början av en större nödvatteninsats kan det vara aktuellt med vattenutskänkning på centrala utställningsplatser. Det kan även vara aktuellt att bara ha centrala utställningsplatser för hushåll om avbrottet omfattar ett större område, till exempel flera kommuner. Eslövs kommun och VA SYD har ett gemensamt ansvar att identifiera dessa platser utifrån de kriterier som beskrivs i kapitlet om var nödvatten distribueras.

Under en nödvatteninsats

Eslövs kommun och VA SYD har ett gemensamt ansvar för att samverka med varandra och med andra aktörer vid en nödvatteninsats.

Efter en nödvatteninsats

Utvärdering

Eslövs kommun och VA SYD har ett gemensamt ansvar för att efter en nödvatteninsats tillsammans, och var för sig, utvärdera händelsen samt nödvattenplanen och underliggande rutiner och kartmaterial.

Kommunens ansvar

Vid en större nödvatteninsats kommer Eslövs kommuns krisledningsorganisation att ta över ansvaret att leda och fördela arbetet inom kommunens organisation. Beslut om och när detta ska ske tas av kommundirektören.

Vid behov kan kommunens krisledningsnämnd ta över ledningsansvaret för hantering av situationen utifrån Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, LEH.

Eslövs kommuns ansvar och förmåga i en sådan operativ insats beskrivs i Central krisledningsplan för Eslövs kommun.

Före en nödvatteninsats

Prioritera identifierad samhällsviktig verksamhet

Eslövs kommunen har ansvar för att göra en prioritering av den samhällsviktiga verksamhet som är identifierad inom verksamhetsområde för dricksvatten. Prioriteringen syftar till att tydliggöra i vilken ordning den samhällsviktiga verksamheten behöver få vatten. Utgångspunkten för denna planering är att säkerställa samhällets skyddsvärden, där människors liv och hälsa samt samhällets funktionalitet är högst prioriterade.

Skapa beredskap inom den egna verksamheten

Kommunen har ansvar för att skapa rutiner och skaffa det materiel som behövs för en nödvatteninsats inom den egna verksamheten. Kommunen har även ansvar för att öva och uppdatera dessa rutiner.

Kommunikation

Kommunen har ansvar för att informera om krisberedskap generellt och om privatpersoners och verksamheters ansvar för att ha en egen beredskap, till exempel för en nödvattensituation.

Planera för logistik och ordning på centrala utställningsplatser

Eslövs kommun har ansvar för att delta med egna resurser och/eller frivilligorganisationer vid en nödvattensituation. Kommunen kan också behöva utbilda personer för att kunna bemanna utställningsplatserna för nödvatten.

Under en nödvatteninsats

Distribution till kommunala samhällsviktiga verksamheter

Efter det att VA SYD har distribuerat nödvatten till de särskilda utskänkningsplatser för kommunens samhällsviktiga verksamheter är det kommunens ansvar att se till att nödvattnet kan hanteras inom den samhällsviktiga verksamheten utifrån dess särskilda förutsättningar och behov.

Utställningsplatserna

Kommunen ansvarar för att det skapas ordning och reda vid utställningsplatserna för nödvatten. För att minska risken för sabotage och oordning ansvarar kommunen för att, om behov finns, med egen personal och/eller frivilligorganisationer bemanna och bevaka utställningsplatserna.

Efter en nödvatteninsats

Efter en nödvatteninsats, där kommunen har varit aktiverad i sin centrala krisledning, har kommunen ett ansvar för att utvärdera den egna verksamhetens insats samt vid behov att uppdatera materiel och rutiner. Detta görs i delar i samarbete med VA SYD.

VA SYDs ansvar (VA-huvudmannens ansvar)

Vattenförsörjning ska ordnas av VA-huvudmannen, här VA SYD, om det behövs med hänsyn till människors hälsa eller miljön. Vid normal drift ansvarar VA SYD för att distribuera vatten i ledningsnätet fram till den så kallade förbindelsepunkten vid varje fastighet. Detta regleras i Lag (2006:544) om allmänna vattentjänster (LAV).

Däremot är det inte garanterat att ett visst vattentryck eller viss vattenmängd per tidsenhet alltid kan levereras. VA SYD ska ordna med vatten för hushållsanvändning, även vid en nödvattensituation. Vid en nödvatteninsats ersätts förbindelsepunkten av utställningsplatser.

Före en nödvatteninsats

Organisation

VA SYD har ansvar för att ha en organisation som kan starta, leda och avsluta en nödvatteninsats. VA SYD ansvarar även för att ha organisatoriska förutsättningar för att, i samarbete med Eslövs kommun, kunna uppdatera nödvattenplanen.

Tillvägagångssätt och kapacitet

VA SYD har ansvar för att hålla kommunen informerad om på vilket sätt vatten kommer att vara tillgängligt på utställningsplatserna, till exempel genom att vattentankar placeras ut, samt hur mycket vatten som beräknas kunna distribueras vid en nödvatteninsats.

Identifiera utställningsplatser hushåll

Det är VA SYDs ansvar att identifiera utställningsplatser för hushållsändamål utifrån kriterier som finns beskrivna kapitel 6, Principer för nödvattenutställning. Platserna ska stämmas av med Eslövs kommun.

Kartmaterial

VA SYD har ansvar för att ha ett kartmaterial för alla utställningsplatser, för hushåll och för samhällsviktig verksamhet som är prioriterad, så att distribution av vatten kan ske skyndsamt och ändamålsenligt vid en nödvatteninsats. Kartmaterialet delas med Eslövs kommun.

Materiel och rutiner

VA SYD har ansvar för att ha materiel och rutiner på plats för att kunna starta, utföra och avsluta en nödvatteninsats. VA SYD har också ansvar för att ha kontakt med andra organisationer som kan stötta med materiel och kunskap vid en nödvatteninsats.

Under en nödvatteninsats

Starta och avsluta nödvatteninsats

När VA SYD inte kan leverera vatten på vanligt sätt är det VA SYDs ansvar att starta en nödvatteninsats. Det är även VA SYDs ansvar att, i samråd med Eslövs kommun, besluta om när en nödvatteninsats kan avslutas då ledningsnätet åter är i bruk.

Distribution av nödvatten

När en nödvatteninsats är startad är det VA SYDs ansvar att distribuera vatten till de utställningsplatser som behövs vid den aktuella situationen. Vilka dessa platser är beror på var i ledningsnätet som vatten saknas. Det är därför VA SYDs ansvar att i inledningsskedet bestämma vilka utställningsplatser som är aktuella.

VA SYD har också ansvar för att fylla på eller byta ut tankarna eller på annat sätt ordna att vatten finns vid utställningsplatser. Det är även VA SYDs ansvar att säkerställa att vattnet i tankarna håller dricksvattenkvalitet.

Kommunikation

De som ingår i verksamhetsområde för dricksvatten och är ansluta till VA SYDs ledningsnät är kunder hos VA SYD. Det är från VA SYD som kunderna får information om dricksvatten i vanliga fall. Det är därför VA SYD som har huvudansvaret för kommunikationen även vid en nödvatteninsats. VA SYD informerar om när en nödvatteninsats har startats och var det går att hämta dricksvatten. Vid större avbrott informerar VA SYD även om när nödvatteninsatsen är avslutad.

Efter en nödvatteninsats

Efter en nödvatteninsats har VA SYD ansvar för att utvärdera den egna verksamhetens insats samt att återställa och vid behov att uppdatera materiel och rutiner.

Verksamheters och privatpersoners ansvar

Nödvatten distribueras på ett resurskrävande sätt och en nödvattensituation innebär därför att vattenanvändningen behöver begränsas till det allra nödvändigaste och till de som behöver vatten allra mest. Verksamheter och privatpersoner har därför ett ansvar för att ha en egen beredskap inför en nödvatteninsats där mängden vatten som finns tillgänglig kommer att vara mycket begränsad och det dessutom tar tid innan vatten är utställt.

Före en nödvatteninsats

Privatpersoner

De flesta privatpersoner måste vara beredda på att klara sig själva en tid vid samhällsstörningar, till exempel i nödvattensituationer. I ett första skede

kommer VA SYD distribuera nödvatten till prioriterade, samhällsviktiga verksamheter och vid ett större avbrott till ett antal centrala utställningsplatser.

De centrala utställningsplatserna är öppna för alla, men ju bättre förberedda privatpersoner är inför en nödvattensituation desto större möjlighet har samhället att hjälpa de som inte haft samma förutsättningar att förbereda sig.

Denna hemberedskap är grundläggande för samhällets krisberedskap, och innebär att vi med gemensamma krafter kan klara en nödvattensituation bättre. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) rekommenderar att privatpersoner planerar för att kunna klara sig själva i en vecka, gärna längre.

God hemberedskap för dricksvatten kan innebära att det finns lösningar som kan ersätta vatten i kranen. Till exempel genom att ha vattendunkar med rent vatten, tvättservetter, vattenreningstabletter och mat som inte kräver vatten för tillagning.

Privatpersoner behöver även ha vattendunkar eller kärl hemma så att de kan hämta nödvatten vid en utställningsplats. Eslövs kommun eller VA SYD tillhandahåller inga vattendunkar eller kärl till hushåll.

Fastighetsägare behöver även ha rutiner och utrustning för att kunna sköta avloppet i fastigheten men på annat sätt än vatten som levereras till kranen. Det kan handla om att ha extra tåliga avfallspåsar eller engångstoiletter av sådan typ som normalt återfinns i skyddsrum. Den som samlar regnvatten kan även använda detta för att spola i toaletten.

Verksamheter

Fastighetsägare och verksamhetsutövare, som exempelvis livsmedelsproducerande företag och djurhållare, som har behov av kontinuerlig vattentillförsel bör ha en egen plan för att kunna hantera störningar i dricksvattenförsörjningen. Exempelvis bör lantbrukare med stora djurbesättningar som ansluter sig till kommunalt VA behålla sin enskilda brunn, om det funnits en sådan, som reserv. VA-huvudmannen har inget lagkrav att försörja lantbruksdjur eller husdjur med nödvatten.

Ansvaret för att tillhandahålla vatten till djuren är djurhållarens ansvar.

Näringslivsverksamhet som bedrivs i kommunen ansvarar för att ha egna rutiner för hur verksamheten hanterar ett avbrott i vattenförsörjningen. Om verksamheten som bedrivs är vattenkrävande och/eller har ett brandskydd baserat på trycksatta sprinklers, och det inte på annat sätt går att upprätthålla verksamheten eller dess brandskydd i en sådan situation, kan en åtgärd till exempel vara att stänga verksamheten till dess att vattenförsörjningen är åter i funktion.

Fastighetsägare behöver ha rutiner och utrustning för att kunna sköta avloppet i fastigheten men på annat sätt än med vatten som levereras till kranen. Det kan handla om att ha extra tåliga avfallspåsar eller engångstoiletter av sådan typ som normalt återfinns i skyddsrum.

Under en nödvatteninsats

När vattentillgång är begränsad, till exempel vid en vattenläcka, är anslutna fastighetsägare skyldiga att minska sin vattenförbrukning enligt VA SYDs anvisningar. Det är sedan upp till hushåll att själv hämta sitt dricksvatten vid den tank som VA SYD har placerat ut. De som har möjlighet bör även försöka hämta vatten på andra platser som inte saknar vatten, till exempel på en annan ort där det inte råder en nödvattensituation.

6. Principer för nödvattenutställning

Hur mycket nödvatten levereras och hur levereras vattnet?

Vid en nödvatteninsats blir tillgången på vatten betydligt mindre än vad som normalt används. I snitt används i Sverige 150 liter per person och dygn. Vid en nödvatteninsats rekommenderar Livsmedelsverket att 3-5 liter per person levereras det första dygnet och 10 liter per person och dygn efter några dygn. Vid en nödvatteninsats är målet att följa Livsmedelsverkets rekommendationer men förmågan att göra detta avgörs av hur stort avbrottet är.

Vid en nödvattensituation sätter VA SYD ut dricksvattentankar med nödvatten för samhällsviktig verksamhet och för hushåll.

Utställningsplatserna har valts för att de har bedömts lättillgängliga men också för att de har en geografisk spridning. Nödvattentankarna fylls på med nytt dricksvatten efter lämpligt intervall eller byts ut mot fyllda tankar om VA SYD bedömer att detta är lämpligare.

Från utställningsplatserna behöver hushållen, kommunens invånare, med egna kärl hämta dricksvatten enligt de rekommendationer som Livsmedelsverket ger vid en nödvatteninsats.

För vem och vad är nödvatten avsett?

Nödvatten är till för människors grundläggande behov av vatten för dryck, matlagning och viss hygien. Vid en nödvattensituation finns det inte vatten till varken djur eller för annan användning, till exempel industri.

Vem prioriteras vid en nödvatteninsats?

Att distribuera nödvatten, framförallt i ett större geografiskt område, innebär stora utmaningar och alla inblandade aktörer måste prioritera inom sina respektive ansvarsområden.

Det innebär till exempel att alla måste prioritera hur dricksvattnet ska användas, och det innebär också att samhällets resurser måste fokuseras på de mest sårbara grupperna. Nedanstående prioriteringsordning gäller vid nödvattenutskänkning:

1. Samhällsviktig verksamhet som syftar till att säkerställa människors liv och fysiska och psykiska hälsa.
2. Samhällsviktig verksamhet som behövs för att upprätthålla samhällets funktionalitet, det vill säga verksamheter som säkerställer

till exempel tillgången till el, dricksvatten, livsmedel, transporter och sjukvård.

3. Centrala utställningsplatser för hushåll.
4. Övriga utställningsplatser för hushåll.

Var levereras nödvatten?

Eslövs kommun och VA SYD har identifierat lämpliga utställningsplatser för nödvatten inom kommunen. Platser dit nödvatten distribueras väljs utifrån var det saknas vatten, det vill sägas vilket eller vilka områden som har drabbats av ett distributionsavbrott.

Principer för utställningsplatser:

- Separata platser för samhällsviktig verksamhet och hushåll.
- Väl synliga, strategiska placeringar dit kommuninvånarna lätt hittar är viktigt – utställningsplatserna ligger exempelvis utanför en mataffär, en större fritidsanläggning eller skola eller på ett torg.
- Vid större avbrott eller i början av ett mindre används centrala utställningsplatser. Dessa ska vara lättillgängliga och allmänt kända bland kommuninvånarna så att de är lätta att hitta.
- Tankarna lastas av från och hämtas med lastbil och fylls eventuellt på med tankbil, vilket kräver att de utvalda platserna måste vara stora nog för denna typ av fordon, samt vara hårdgjorda.
- Platserna ska kunna fungera logistiskt på ett praktiskt och säkert sätt, både för lastbilar som levererar vatten och för de som ska hämta vatten.
- Från och med det andra dygnet är målet att fler tankar ska kunna placeras ut för att möta ett ökat vattenbehov. Platserna behöver därför vara så stora att det finns plats för dessa extra tankar.

Grunden är att nödvatten till samhällsviktig verksamhet placeras så nära verksamheten som möjligt. Om en verksamhet, till exempel ett boende eller en förskola, är mycket liten och har ett litet behov kan den behöva dela utställningsplats med andra samhällsviktiga verksamheter, till exempel andra förskolor.

Utställningsplatser för hushåll placeras så att de är väl synliga, lätta att nå både för den lastbil som levererar och fyller på tankar och för de som ska hämta vatten. Målsättningen är att det ska vara gångavstånd från bostaden till närmaste utställningsplats. I början av en nödvatteninsats eller om avbrottet är mycket stort kan centrala utställningsplatser behöva användas.

Dessa platser ska vara kända på orten, kunna rymma flera vattentankar, det behövs större ytor för att kunna ordna köer för de som ska hämta vatten.

Säkerhet, bemanning och bevakning vid utställningsplatser

För hämtning av vatten ska vara trygg och rättvis behövs planering av de centrala utställningsplatserna för hushållen. Vid en större nödvattenhändelse kommer kösystem, information och bemanning att bli viktiga delar i en ordnad hämtning av vatten.

Utöver bemanningen som syftar till att hjälpa till på utställningsplatserna kan även bevakning av nödvattentankarna behövas. Detta för att undvika att utplacerade nödvattentankar utsätts för sabotage och/eller stöld.

Eslövs kommun ansvarar för bemanning och bevakning vid en nödvattensituation. Detta sker antingen genom egen personal, frivilligorganisationer och/eller bevakningsbolag.

7. Hur går en nödvatteninsats till?

Vad händer vid en nödvatteninsats?



När ett vattenavbrott uppmärksammas är VA SYDs första åtgärd att så snabbt som möjligt åtgärda problemet och åter säkerställa vattentillförseln i ledningsnätet. Ett långvarigt vattenavbrott innebär dels att personer och verksamheter blir utan vatten men ett längre avbrott kan också innebära en risk för att det kommer in föroreningar i ledningsnätet vilket kan spridas när vattnet sedan är tillbaka. Att åtgärda problemet kan i sig vara ett omfattande och personalkrävande arbete som behöver prioriteras högst.

Första dygnet

Om ett vattenavbrott bedöms innebära att vatten inte längre kan distribueras i ledningsnätet fattar VA SYDs organisation beslut om att starta en nödvatteninsats. Beslut tas om hur omfattande insatsen bedöms vara och om VA SYDs krisorganisation ska aktiveras.

Vid en händelse som kräver nödvattenförsörjning ska VA SYD skyndsamt ta fram en plan för hur insatsen ska gå till, detta utifrån omfattningen av det specifika problemet. Detta görs med utgångspunkt i förberett underlag enligt

kapitel 5, Ansvarsfördelning inför, vid och efter en nödvattensituation, i denna plan.

Kartor över drabbade område, utställningsplatser och körrutter för lastbilar som ska köra ut nödvattentankarna ska tas fram. Vattentankar ska fyllas och köras ut, först till prioriterade utställningsplatser och sedan till övriga platser. Dessa steg tar tid och det kan dröja lång tid innan vatten finns på alla utställningsplatser. När vatten finns på utställningsplatserna informerar VA SYD om detta på vasyd.se.

När VA SYD har fattat ett beslut om att starta en nödvatteninsats påbörjar kommunen sitt arbete med det som behöver göras för att hantera en nödvattensituation inom den egna verksamheten. En viktig del av detta arbete är att information ska gå ut till de verksamheter som berörs av vattenavbrottet.

I första hand är det på VA SYDs hemsida och andra kanaler för information som en beskrivning av själva störningen i dricksvattenproduktionen och nödvatteninsatsen ska ges. Kommunen hänvisar i sina kanaler till VA SYDs kanaler. Kommunen ansvarar för att informera internt inom kommunen och även externt till kommunens invånare kring annat än det som direkt berör själva nödvatteninsatsen.

Vatten levereras enligt de principer som beskrivs i kapitel 6, Principer för nödvattenutskänkning. Eftersom det är mycket resurskrävande att ställa ut vatten kommer tillgången till vatten kommer att vara mycket begränsad. Verksamheter och hushåll behöver därför minska sin förbrukning av vatten så mycket som möjligt.

Kommande dygn

Efter 3-5 dygn ökar både behovet av vatten till hushållen och även till annan verksamhet. VA SYD gör bedömningen om det går att öka mängden tillgängligt vatten efter några dygn utifrån hur nödvattensituationen ser ut just då.

Beroende på händelsen och tillgängliga resurser kan mer vatten komma att distribueras. De verksamheter som har låg prioritet kan, beroende på omständigheterna, inte heller efter de första dygnen få tillgång till vatten. Detta behöver verksamheter som inte i hög grad är samhällsviktiga ha en beredskap för.

8. Nödvattenresurser och -materiel

Generellt om resurser och materiel

Vid en nödvattenhändelse används vanligen en typ av nödvattentank som rymmer cirka 1 000 liter dricksvatten. Nödvattentanken består av ett yttre hölje av hårdplast och en inre behållare i mjuk plast – ungefär som en stor ”bag-in-box”-förpackning.

Vid en nödvattenhändelse kommer nödvattentankar att köras ut fyllda till utställningsplatserna med hjälp av lastbilar. Därutöver finns även större lastväxlarflak med livsmedelsgodkända tankar som rymmer betydligt större mängder. Mer verksamhetsnära finns i regel mindre vattendunkar som är lättare att bära.

En annan typ av materiel som kan finnas är tankar som är möjliga att trycksätta. Genom detta kan till exempel ett större kök anslutas och hela ledningssystemet i fastigheten försörjas med vatten. Denna typ av lösning är mer ovanlig eftersom den kräver mer i form av anpassning av fastigheten samt att tankarna är markant dyrare i inköp.

Brandposter och vattenkiosker

Om vattenförsörjningsproblemen drabbar ett geografiskt avgränsat område kan VA SYD öppna upp brandposter strax utanför området och låta berörda kunder komma dit och hämta vatten.

Vatten som inte är av dricksvattenkvalitet kan även hämtas vid någon av de vattenkiosker som finns i kommunen om de ligger utanför det område som drabbats av avbrottet.

Vid mer långvarig vattenbrist kan även idrottsanläggningar och liknande platser som ligger utanför det påverkade området öppnas upp för att ge människor möjlighet att duscha och hämta vatten till hushållet. Detta görs i så fall efter samråd med berörda kommuner.

Materiel hos VA SYD

VA SYD har materiel för utställning av vatten på valda platser, till exempel 1 000-literstankar. VA SYD har även skydd som behövs för att vid behov skydda ett antal nödvattentankar mot kyla och värme.

Materiel hos Eslövs kommun

Eslövs kommun har viss materiel tillgänglig för att kunna hantera en nödvattenhändelse. Syftet med kommunens egna materiel är att kunna hämta vatten från tankarna för användning i exempelvis kommunens kök, förskola eller äldreomsorg. Således ska kommunens nödvattenmateriel främst utgöra ett komplement till VA SYDs materiel.

Kommunens materiel kan övergripande delas in i materiel som redan finns utplacerad på verksamheterna för att snabbt kunna hantera händelsen och materiel som förvaras centralt för att kunna styras dit behovet är störst.

Kommunen har främst tillgång till mindre dunkar men även en begränsad mängd större tankar.

VAKA och andra resurser

VAKA är en nationell vattenkatastrofgrupp som kan nå dygnet runt via SOS-alarm. VAKA ger stöd till kommunala, regionala och statliga aktörer som drabbats eller kan komma att drabbas av akuta problem med dricksvattenförsörjningen.

Bland annat kan VAKA stötta upp med materiel om VA SYDs och kommunens materiel inte räcker. VAKA kan också ge olika typer av råd och expertstöd. Det är Livsmedelsverket som ansvarar för VAKA-gruppen som består av personer med olika kompetensområden från hela landet.

Vid en större nödvattensituation kan VA SYD inkomma med en förfrågan till VAKA om att få låna nödvattentankar från ett av VAKAs nationella lager.

Vid en nödvatteninsats finns också möjlighet att få hjälp från andra kommuner med materiel.

9. Avsluta en nödvatteninsats

VA SYD beslutar om när en nödvatteninsats avslutas i dialog med Eslövs kommun.

Är det en större störning i dricksvattenförsörjningen och Eslövs kommun har aktiverat sin centrala krisledning är det kommunens kommundirektören som fattar beslut om när den centrala krisledningens verksamhet ska upphöra och den operativa krishanteringens därmed ska avslutas.

Kommunens ansvar i ett sådant avslut beskrivs i Central krisledningsplan för Eslövs kommun.

10. Kommunikation

Som beskrivs i kapitel 3, Om nödvatten, kan en nödvattensituation vara av mindre karaktär där exempelvis abonnenter på en enskild gatan eller en fastighet omfattas.

Men den kan också vara en större insats där många människor och flera verksamheter, både kommunala och privata, behöver få vatten via en nödvatteninsats. Särskilt vid en större insats är det viktigt med samverkan mellan Eslövs kommun och VA SYD kring kriskommunikation och kommunikation till allmänhet och verksamheter.

VA SYD:s kriskommunikation vid en nödvattenhändelse

VA SYD ansvarar för den delen av kriskommunikationen som rör själva nödvattenhändelsen, det vill säga omständigheter kring händelsen, händelsens utveckling och beslut om avslut av en nödvattenhändelse.

Förutom information om själva dricksvattenstörningen behöver de kunder som omfattas av en nödvatteninsats få information om att det finns nödvatten och nödvattentankarnas placering samt för att informera om vilka regler som gäller angående hur mycket vatten var och en får ta. En nödvattendistribution kräver att kunderna vet hur de ska agera för att få tag på dricksvatten.

Eslövs kommuns kriskommunikation vid en nödvattenhändelse

Eslövs kommun har ett ansvar för att samordna kriskommunikationen till kommunens egna verksamheter och även mot allmänheten i de delar som inte rör själva nödvattenhändelsen. I de delar som rör den specifika nödvattenhändelsen ska kommunen hänvisa till VA SYD.

Eslövs kommun ska vid behov kunna öppna Kontaktcenter för frågor från allmänheten och andra intressenter.

Kriskommunikationsplan för Eslövs kommun styr den kommunikativa hanteringen vid en nödvattensituation. Kommunens kommunikationsavdelning ansvarar för kommunens interna och externa kommunikationsarbete vid en händelse där den centrala krisledningen är aktiverad.

Ovan nämnda ansvar för respektive VA SYD och Eslövs kommun kompletteras med checklistor och rutiner för en effektivare hantering av kommunikationen vid en nödvattenhändelse.

11.Beslut och revidering av nödvattenplan

Nödvattenplaneringen som helhet består av olika delar som i sig beslutas av olika delar av organisationen inom VA SYD och Eslövs kommun. Dokumentet, Nödvattenplan för Eslövs kommun, beslutas av kommunstyrelsen för Eslövs kommun. De rutiner som behövs för en nödvatteninsats tas fram och beslutas av respektive verksamhet.

Detta dokument bör ses över och vid behov revideras minst varje mandatperiod och detta sker då gemensamt mellan Eslövs kommun och VA SYD. Nödvattenplaneringens övriga delar ska ses över och revideras vid behov.

12. Relaterade dokument

Detta dokument, Nödvattenplan för Eslövs kommun, är det dokument som pekar ut de allmänna principerna och ansvaret för nödvatten. För att en nödvatteninsats ska fungera behöver parterna VA SYD och Eslövs kommun och dess olika verksamheter men även andra verksamheter och kommuninvånare ha en beredskap och rutiner för att hantera ett vattenavbrott och för att kunna ta det ansvar som pekas ut i nödvattenplanen.

Utöver rutiner och andra dokument kopplade till detta dokument har Eslövs kommun och VA SYD egna krisledningsplaner med tillhörande kriskommunikationsplaner eller annat stöd som aktiveras vid större vattenavbrott.

13.Lagstiftning för nödvattenplanering

Vid nödvattenplanering och genomförande av prioriteringar vid nödvattensituationer är det främst Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) och Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) som är av relevans.

Även Kommunallagen (1991:900 och 2017:275) är viktig att förhålla sig till då den ger de grundläggande reglerna för de kommunala befogenheterna.

Slutligen utgör även kommunens allmänna bestämmelser för VA (ABVA) ytterligare ett underlag för att reglera vattendistribution. Förutom LAV och LEH beskrivs också Socialtjänstlagen nedan;

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV

Eslövs kommun genom VA SYD har ett helhetsansvar för planeringen av dricksvattenförsörjningen i kommunen. Enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster har kommunen även skyldigheter att tillgodose behovet av dricksvatten inom de områden som kommunen beslutat ska ingå i så kallat verksamhetsområde för vatten.

Detta ansvar har delegerats till VA SYD som är VA-huvudman i Eslövs kommun. Utgångspunkten för lagen om allmänna vattentjänster avseende dricksvatten är att skydda människors hälsa. Skyldigheter gäller även vid störningar i den ordinarie vattenförsörjningen.

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, LEH

Enligt LEH ska samtliga kommuner i landet ha en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser. Med extraordinär händelse avses en händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser för att minimera en sådan händelses konsekvenser.

Lagen beskriver också kommunens geografiska områdesansvar där kommuner inom sitt geografiska område i fråga om extraordinära händelser i fredstid ska verka för att, olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, de krishanteringsåtgärder

som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas, och informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas.

Socialtjänstlag (2001:453)

I Socialtjänstlagen (2001:453) framgår det att värna de som behöver särskilt stöd för att kunna leva ett värdigt liv. Särskilt nämns här stöd för barn och ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning. Det är kommunernas ansvar att se till att enskilda medborgare får denna hjälpen, via kommunernas socialtjänst.

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.